

Arvio toimintamallista: Lastensuojelun kokemuskumppanin tarina

Vanhemmuuteen ja lastensuojeluun liittyvät kokemukset jäsenetään tarinaksi. Tarina on työkalu, jota voi hyödyntää lastensuojelun kokemuskumppanuudessa. Tarinallistaminen vahvistaa lastensuojelun asiakasvanhempien roolia lastensuojelun kokemuskumppaneina.

Sisällys

Kehittäjä.....	2
Samankaltaista toimintaa on kehitetty myös	2
Mallin kuvaus.....	2
Toimivuuden ja käyttöönoton ehdot.....	3
Toimintaympäristö.....	4
Kohderyhmä ja asiakasymmärrys.....	4
Vinkit toimintamallin soveltajille	4
Mallin arviointi.....	9
Osallisuus omassa elämässä	9
Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa	10
Yhteinen toiminta ja osallisuus yhteisestä hyvästä	10
Osallisuutta edistävien rakenteiden luominen.....	11
Toimintamalli lupaavana käytäntönä	11
Yhteenveto.....	12

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Malli on arvioitu¹ osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokran ja Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjan 5 hankkeiden yhteistä Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Arvio on tehty Sokra-hankkeen [päätoiteuttaja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

Kehittäjä

Asiakkaasta kumppaniksi-hanke (STEA 2020–2022), Perhekuntoutuskeskus Lauste, Turku. Toimintamalli on arvioitu osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokran ja ESR TL5 -hankkeiden yhteistä Osallisuuden palaset -kehittämistyötä.

Paikkakunnat: Turku, Kaarina, Naantali, Salo

Kehittäjän yhteyshenkilö: Minttu Kallio, Perhekuntoutuskeskus Lauste, minttu.kallio@lauste.fi

Samankaltaista toimintaa on kehitetty myös

- Ryhmätoiminta toimintavalmiuksien vahvistajana. Polku 55 -hanke, Kuntoutuspolku ry (ESR 2015–2018).
- Kokemustoimijat vaikuttajina -ryhmä. Satakunto-hanke (ESR 2017–2020) sekä OTE-kärkihankkeen (2017–2018) kokeilut: SATAOSAA – Satakunnan mallit työllisyyteen ja osallisuuteen; Satakunnan polut hoitoon ja kuntoutukseen.
- Kokemusasiantuntija tuo työttömien äänen kuuluviin. Tarmo – monialaisen työllisyystoiminnan kehittäminen yhdessä -hanke (ESR 2019–2021).

Mallin kuvaus

Lastensuojelussa hyödynnetään toistaiseksi harvoin lastensuojelun asiakasvanhempien kokemusosaamista. Kokemuskumppanuusmallissa entinen tai nykyinen lastensuojelun asiakasvanhempi käyttää omaa kokemustaan hyödyksi toimiessaan vertaistukena ja sillanrakentajana ammattilaisen ja asiakkaan välillä, lastensuojelun kehittäjänä tai yhteiskunnallisena keskustelijana. Voidakseen soveltaa omaa lastensuojelukokemustaan, henkilön pitää tulla kokemuksen kanssa tutuksi ja jäsentää se tarinaksi. Tätä varten on kehitetty malli omaan vanhemmuuteen ja lastensuojelun asiakasvanhemmuuteen liittyvän kokemustarinan työstämiseksi osana kokemuskumppanikoulutusta. Tarinatyöskentely

¹ Malli on arvioitu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa kehitettyjen osallisuuden osa-alueiden ja lupaavan käytännön kriteerien näkökulmista Sokran toimesta hankkeen dokumentaatiota hyödyntäen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

koostuu kolmesta osasta: oman tarinan jäsentämisestä ja kertomisesta, vertaisen tarinan kuuntelemisesta sekä tarinan esittämisen ja kuuntelemiseen liittyvien tunnelmien purkamisesta ryhmässä.

Toimivuuden ja käyttönoton ehdot

Lastensuojelun kokemuksia työstetään tarinaksi koulutuksissa, joissa lastensuojelun asiakasvanhempia ohjataan kehittymään kokemuksumppaneiksi lastensuojelullisiin ympäristöihin. Kokemustarina työstetään riittävän kokeneen ja osaavan ohjaajan avustamana. Tarvittaessa järjestään työnohjausta ohjaajalle ja osallistujille joko ryhmässä tai yksilöllisesti.

Tarinatyöskentelyn ohjaajalta edellytetään tunnetaitoja ja kykyä asettua myötätuntoiseen asemaan suhteessa kokemustarinan työstäjään. Ohjaajan ammatillinen tausta voi vaihdella, mutta hänen on tiedostettava, että tarinatyöskentely ei ole terapiaa.

1. Ohjaajan, jolla on itsellään kokemuksia lastensuojelusta, on tarpeen käsitellä kokemuksensa huolellisesti ennen ohjaajaksi ryhtymistä.
2. Ohjaajan on ymmärrettävä, että ihmiset ovat erilaisissa vaiheissa omaan vanhemmuuteen ja lastensuojeluun liittyvien kokemustensa käsittelyssä ja tarinaksi muotoilussa. Ohjaajan keskeinen kyky on kuulla osallistujien tarinoita ja samalla pitää niihin ohjaamisen kannalta tarvittavan etäisyyden. Ohjaajan tärkein taito on sellaisten kysymysten esittäminen, jotka auttavat osallistujaa jäsentämään kokemuksiaan, oman tarinansa ydinviestiä ja kohdetta.

Koulutukseen osallistujan on oltava halukas:

- työstämään omia vanhemmuuteen ja lastensuojelun asiakkuuteen liittyviä kokemuksiaan tarinaksi,
- kiinnostunut kuulemaan toisten kokemustarinoita ja
- hänellä on oltava rohkeutta lähteä kokemuksellisen oppimisen prosessiin.

Tarinatyöskentely jakautuu neljään vaiheeseen: tarinatyöskentelyyn johdattaminen, oman kokemustarinan työstäminen ja esittäminen, vertaisen tarinan kuuntelemaan oppiminen ja tarinan vaaliminen sekä kokemustarinoiden herättämien tunnelmien purkaminen ryhmässä.

Sosiaalityöntekijä voi ehdottaa asiakasvanhemmalleen kokemuksumppania.

Asiakasvanhempi, kokemuksumppani ja sosiaalityöntekijä tekevät sopimuksen kokemuksumppanuudesta. Samalla sovitaan, miten ja missä tavataan. Kokemuksumppanit tapaavat yleensä asiakasvanhempia kahdestaan, mutta he voivat osallistua ammattilaisen ja asiakasvanhemman tapaamisiin, verkostokokonaisuuksiin tai olla osa lastensuojelun

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

systemistä työtä. Lastensuojelu tai sosiaalityö maksavat kokemuskumppanin palkkion. Kokemuskumppanit noudattavat lastensuojelun kokemusasiantuntijuuden eettisiä ohjeita. Kokemuskumppanit ovat itse täydentäneet eettisiä ohjeita.

Toimintaympäristö

Malli kokemustarinan työstämiseksi on kehitetty lastensuojelun läpikäyneille asiakasvanhemmille. Kokemuskumppanit toimivat lastensuojelullisissa ympäristöissä. Kokemuskumppanuus kannattelee hyvää vanhemmuutta ja tukee lastensuojelun asiakkuutta.

Kohderyhmä ja asiakasymmärrys

Kohderymänä ovat vanhemmat, joilla on kokemusta lastensuojelusta asiakasvanhempina. Kokemuskumppaniksi voi kouluttautua vanhempi, jolla on kokemusta lastensuojelusta. Kokemuskumppanina voi toimia vanhempi, joka on käsitellyt kokemuksensa lastensuojelun asiakasvanhempana ja pystyy tukemaan asiakasvanhempaa lastensuojelun tavoitteessa turvallisesta lapsuudesta ja hyvästä vanhemmuudesta.

Vinkit toimintamallin soveltajille

Kokemustarinyöskentelyä voi soveltaa myös muissa kuin tässä toimintamallissa kuvatussa lastensuojelullisessa toimintaympäristössä.

Asiakasvanhemman kokemustarinaa työstetään koulutuksissa, joissa lastensuojelun asiakasvanhempia koulutetaan kokemuskumppaneiksi lastensuojelullisiin ympäristöihin. Kokemustarinan työstämiseen osana koulutusta tarvitaan tarinatyöskentelyyn perehtynyt ohjaaja. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava, että ohjaajalla on valmiudet työskentelyyn, ja että tarjolla on työnohjausta ohjaajalle ja osallistujille joko ryhmässä tai yksilöllisesti.

Tarinatyöskentelyn ohjaaja

Tarinatyöskentelyyn sopii ihminen, joka osaa asettua myötätuntoiseen asemaan suhteessa kokemustarinan työstäjään. Oma kokemus lastensuojelusta ei ole välttämätön, mutta se voi helpottaa ohjaustyötä. Ohjaajalla ei tarvitse olla kokemustarinan työstämiseen ammatillista pätevyyttä, mutta hänen pitää osata ja tiedostaa seuraavat seikat:

- Tarinatyöskentely ei ole terapiaa. Se tarkoittaa, että työskentelyn ei pidä aiheuttaa osallistujassa turvattomuutta. Jos näin kuitenkin tapahtuu, ohjaajalle ja osallistujalle pitää olla tuki saatavilla.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

- Ohjaaja on käsitellyt omat lastensuojeluun liittyvät kokemuksensa huolellisesti ja pitkän ajan kuluessa, jotta hän pystyy kuuntelemaan osallistujien kokemuksia etäämpää mutta kuitenkin myötätuntoisesti.
- Ohjaajan on hyvä tiedostaa, että ihmiset ovat erilaisissa vaiheissa omien vanhemmuuteen ja lastensuojeluun liittyvien kokemusten käsittelyssä ja että kokemuksiin perustuvat kokemustarinat muuttavat usein muotoaan.

Tarinatyöskentelyn ohjaajan tärkein taito on osata kysyä osallistujalta sellaisia kysymyksiä, jotka auttavat osallistujaa jäsentämään omia kokemuksiaan ja hahmottamaan sitä, mikä on hänen kokemustarinansa ydinviesti ja kenelle viesti on suunnattu. Ohjaaja tukee tarinan kertojan omaa toimijuutta ja kehittymistä kohti kokemusasiantuntijuutta kysymällä avoimia kysymyksiä siitä, minkälaisissa kokemustehtävissä henkilö haluaa toimia tai mikä omassa tarinassa voi auttaa muita.

Kokemustarinan työstäjän valmiudet

Kokemustarinan työstäjältä edellytetään seuraavia asioita:

- Halua työstää omia vanhemmuuteen ja lastensuojelun asiakkuuteen liittyviä kokemuksiaan tarinaksi.
- Halua kuulla myös toisten kokemustarinoita.
- Halua lähteä oppimisprosessiin, jonka kokemustarinan työstäminen synnyttää.

Tarinatyöskentelyyn johdattaminen

Osallistujat johdatetaan tarinatyöskentelyyn kertomalla, mikä kokemustarina on ja miksi se työstetään. Kokemustarina on termi, jota käytetään, kun omat kokemukset tai osa kokemuksista kootaan yhteen joko kirjallisesti, suullisesti tai muulla tavoin luovasti ilmaisten. Kokemukset ovat tapahtuneita ja koettuja asioita, ja kokemustarina on niistä kerrottu todenmukainen kokonaisuus. Kokemustarina on muuttuva.

Harkinnan mukaan osallistujille voidaan kertoa myös tarinatyöskentelyn tieteellisesti todennetuista hyödyistä, joita ovat muun muassa:

- voimauttavuus.
- kokemusten merkityksellisyyden löytyminen. Kokemuksille voi antaa myönteisiä tai selviytymisen merkityksiä. Kielteinen tarina voi antaa mahdollisuuden ongelman nimeämiseen ja ratkaisun löytämiseen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

- kokemusten jäsentyminen ja oman elämäntarinan eheytyminen.
- tunnesolmujen avaaminen.
- omien ja muiden kokemusten ymmärtäminen.

Oman kokemustarinan työstäminen ja esittäminen

Oman kokemustarinan näkökulmana on voimaantuminen. Kokemustarinan kertoja voi rajata sen haluamallaan tavalla. Kokemustarinan voi kertoa omasta lapsuudesta alkaen tai sen voi rajata koskemaan vain tiettyä jaksoa vanhemmuudestaan ja lastensuojelun asiakkuudesta.

Omien kokemusten jäsentämiseen tarinaksi voi valmistautua esimerkiksi katselemalla perhevalokuvia, kuuntelemalla asiaan virittävää musiikkia, silmäilemällä omaan rajaukseen liittyviä asiakirjoja tai keskustelemalla muiden asianosaisten kanssa.

Tarinaa työstetään ohjaajan kanssa, joka auttaa tarinan työstämisessä kuuntelemalla ja esittämällä kysymyksiä. Riittävä aika ohjaukseen on tunnista puoleentoista. Ohjaaja voi auttaa tarinan jäsentämisessä esimerkiksi seuraavin kysymyksin:

1. Millaisissa tehtävissä vanhempi haluaisi kokemuskumppanina mahdollisesti toimia? Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi tukihenkilö, sillanrakentaja ammattilaisen ja asiakkaan välille, lastensuojelun käytäntöjen kehittäjä vai yhteiskunnallinen keskustelija lastensuojeluun liittyen. Se millaisissa tehtävissä haluaa työskennellä, voi määrittää sitä, millaiselle kuulijakunnalle oman kokemustarinansa kertoo.
2. Mikä omissa kokemuksissa on sellaista, jota usko voivan hyödyntää kokemuskumppanina toimiessa?

Tarinaa ei ole välttämätöntä työstää ohjaajan kanssa, mutta keskustelu ohjaajan kanssa auttaa usein jäsentämään kokemuksia ja löytämään jo tutuiksi tulleista kokemuksista uusia näkökulmia.

Ohjauksen jälkeen, tai sitä ennen, voi alkaa kirjoittaa tekstiä tai avainsanoja ja niihin liittyviä tunteita muistiin.

Oman kokemustarinan voi kirjoittaa alusta loppuun valmiiksi, mutta se ei ole välttämätöntä. Tarinan voi myös kertoa, jolloin mukana voi olla vain asiasanalista. Myös valokuvat voivat toimia muistilistana. Samalla ne havainnollistavat tarinaa. Kokemustarinan lukemisen, kertomisen tai muunlaisen esittämisen keston olisi hyvä olla noin 20 minuuttia. 20 minuuttia

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

luettua tai puhuttua tekstiä on noin 10 000 merkkiä. Vaikka asiaa olisi paljon, sitä on hyvä opetella tiivistämään. Tiivis tarina pitää kuulijan kiinnostuneena.

Tarinan esittäminen on tilaisuus harjoitella esiintymistä ja kokeilla, miltä oman tarinan kertominen tuntuu. Tarinasta tulee omannäköinen ja vaikuttava, kun tarinaa valmisteltaessa ja esittäessä antaa oman persoonansa kuulua ja näkyä.

Tarinan esittäminen verkkoympäristössä vaatii riittävää tietoteknistä osaamista. Tarvittaessa siihen olisi hyvä saada ohjaajalta apua. Vuorovaikutus voi verkkoympäristössä tuntua ohuemmalta ja etäisemmältä verrattuna kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen, mutta toisaalta etäisyys voi luoda aralle esiintyjälle myös turvaa. Selkeä viestintä, tunnetaidot ja empatia ovat verkossa toimittaessa tärkeitä ottaa huomioon.

Vertaisen tarina: kuuntelemaan oppiminen ja tarinan vaaliminen

Oman kokemustarinan kertomisen lisäksi kokemuskumppanin on tärkeää vahvistaa valmiuksia kuunnella muiden tarinoita. Vertaisen tarinaan on mahdollista samastua. Vertaisen tarina voi olla myös hyvin erilainen kuin omat kokemukset. On tärkeää oppia erottamaan oma tarina vertaisen tarinasta.

Ennen vertaisen tarinan kuuntelemista on hyvä virittäytyä tarinan kuuntelemiseen eläytymällä tai esimerkiksi ajattelemalla hyviä asioita tarinan kertojasta.

Tarinan kuuntelemiseen kannattaa valmistautua miettimällä seuraavia asioita:

- mikä vertaisen tarinassa koskettaa itseä
- miten suojelen itseäni, jos tunnistaa vertaisen tarinassa jotain itseäni haavoittavaa
- miten annan kaikkine tunteineni tilaa vertaiselle

Tarinaa kuunnellessa kertojaa voi kannatella nyökkäilemällä tai hymyilemällä tai vain kuuntelemalla aktiivisesti. Tarinan kertojalle on hyvä antaa rakentavaa palautetta. Voi esimerkiksi omin sanoin toistaa sen, mikä tarinassa puhutteli kuuntelijana ja mikä jäi mieleen. Tarinan kertojalle ei pidä antaa ohjeita eikä pidä tehdä liian pitkälle meneviä tulkintoja.

Tarinan kertomiseen ja kuuntelemiseen liittyvien tunnelmien purkaminen

Oman kokemustarinan kertominen ja vertaisen kokemustarinan kuunteleminen herättävät aina joukon erilaisia tunnelmia. Näiden tunnelmien jakamiseen yhdessä on varattava riittävästi aikaa. Kun keskusteluun on riittävästi aikaa, syntyy myös turvallinen ilmapiiri. Tärkeintä on, että tarinan kertoja saa myönteistä, voimauttavaa ja myötätuntoista palautetta. Yhteinen purkuhetki on hyvä tilaisuus harjoitella palautteen antamista ja vastaanottamista

thl Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

turvallisessa ilmapiirissä. Keskustelulle ja tunnelmien purkamiselle varattu hetki on tilaisuus kertoa aroistakin asioista. Niistä kannattaa kertoa, mutta pakkoa ei ole.

Osallistujia on hyvä valmentaa siihen, että he varaavat itsellensä aikaa palautumiseen mieluisalla tavalla. Oman tarinan työstämistä raskaampaa saattaa olla kuulla muiden tarinat, tunnistaa niistä yhtymäkohtia omaan elämään tai esimerkiksi tuntea voimattomuutta epäoikeudenmukaisuuden edessä. Osallistujille ilmaistaan konkreettisesti, milloin ja miten kuuntelu- ja keskusteluapua on tarjolla, jos asiat jäävät painamaan.

Tarinaa palaaminen myöhemmin

Havaittiin, että tarinan kertomisen jälkeen on tärkeää tarkistaa, millainen olo kertojalle jää ja palata kertojan tunteihin seuraavalla kerralla. Samoin ryhmän jäsenten ajatuksia ja huomioita on tärkeä jakaa myös jälkeen päin, sillä he ovat voineet jäädä miettimään joitain kohtia tarinassa. Kaikille tarjotaan mahdollisuutta keskusteluun ryhmän ulkopuolella, jos kaipaavat enemmän tukea, joko itse tarinan tekoon tai asioiden/tunteiden työstämiseen.

Yksi tarina yhdelle ryhmäkerralle on riittävä. Kolmannessa koulutuksessa ryhdyttiin tekemään maadoitus/hengitysharjoituksia ennen siirtymistä seuraavaan teemaan. Tarinakerrat muodostuvat niin, että ensin on tarina, ryhmän palaute, kertojan fiilikset ja maadoittuminen, tauko ja siirtyminen johonkin koulutuksen teemaan, kuten tarinaosuudessa itsetuntemusta, vanhemmuutta tai mentalisaatiota.

Eettisten kysymysten käsittely

Ennen tarinatyöskentelyn aloittamista ryhmässä otetaan puheeksi eettiset kysymykset. Niistä tärkeimpiä ovat vaitiolovelvollisuuden noudattaminen, vertaisten tarinoiden vaaliminen ja tarinankertojen rajojen kunnioittaminen. Jos jostakin ei halua kertoa, siitä ei tarvitse kertoa. Osallistujille painotetaan, että mieltä painavien asioiden kanssa ei pidä jäädä yksin, vaan kannattaa ottaa yhteys tarinatyöskentelyn ohjaajaan. Ryhmien keskusteluissa nousee esiin usein muitakin eettisiä kysymyksiä. Niiden käsittelyyn ryhmässä on varattava aikaa.

Palautteen kerääminen

Jokaisen Kokemuskumppani-koulutuksen jälkeen osallistujia pyydetään vastaamaan kyselyyn tarinatyöskentelyn herättämistä kokemuksista. Tämän lisäksi kerätään voimavaratimantti-kysely koulutuksen alussa ja lopussa. Osallistujat huomasivat tarinatyöskentelyn tuovan heille uusia näkökulmia omaan tarinaansa, työskentelyn selkeyttävän suhdetta omaan äitiin, he kokivat myös saavansa ymmärrystä muilta osallistujilta ja tekevänsä uusia havaintoja omasta vanhemmuudestaan. tarinatyöskentelyyn liittyen, että he saivat uusia näkökulmia omaan tarinaan, suhde omaan äitiin selkiintyi, he saivat ymmärrystä, henkilö sai havaintoja omasta vanhemmuudesta, ohjaaja auttoi tiivistämään omaa tarinaa, muiden tarinat rikastuttavat ja tuovat ymmärrystä ja palautteen

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

saaminen oli tärkeää. He kokivat tärkeäksi kuulla toistensa kokemuksia ja saada palautetta omasta tarinastaan.

Moni kertoi jännittäneensä oman tarinan esittämistä, mutta kuvasivat myös itsensä voittamisen tunnetta tarinan esittämisen jälkeen sekä hyvän palautteen ja uusien näkökulmien saamista tärkeänä. Jotkut kertoivat tarinassa asioita, mistä ei ollut aiemmin uskaltanut puhua esim. omaan lapsuuteen liittyen. Eräs koulutettavista esimerkiksi rohkaistui ottamaan pitkän tauon jälkeen yhteyttä omaan biologiseen äitiinsä. Jos perheen elämä oli ollut pitkään tilanteesta toiseen selviytymistä niin tarinaksi koottuna, moni löysi armollisuutta itseään kohtaan ja ymmärrystä, miksi tilanteet olivat kriisiytyneet.

Suurin osa koulutettavista koki erityisen vaikeaksi oman esityksensä tiivistämisen noin 20 minuutin pituiseksi, mutta lopulta pitivät hyvänä sitä, että olivat joutuneet miettimään, mikä on oleellista.

Tärkeä oli havainto siitä, että ne, joilla oman perheen lastensuojeluasiakkuus oli jo ehkä takanapäin, oma terapia käytynä, mielessä selkeä käsitys tapahtuneesta sekä kokemus saadusta avusta, suuntasivat tarinansa selvästi enemmän jo ammattilaisille tai työkaluksi itselle kokemuksumppanuuteen. Ne osallistujat, joiden lastensuojelun asiakkuudesta oli kulunut vasta lyhyemmän aikaa tai asiakkuus oli alkanut mahdollisesti jo omassa lapsuudessa, kirjoittivat ehkä enemmän itselleen selvittääkseen, mitä heille tapahtui ja miksi.

Mallin arviointi

Osallisuus omassa elämässä

Kokemustarina toimintamallissa henkilöt osallistuvat kokeneen ohjaajan vetämään ryhmäkoulutukseen vapaaehtoisesti. Koulutusryhmän ohjaaja auttaa osallistujia, ja erityisesti arkoja ja vetäytyviä henkilöitä työstämään tarinaansa turvallisesti, omat rajat säilyttäen. Koulutusprosessin ensimmäisessä vaiheessa ohjaaja tukee kertojan tarinan rakentumista ja rohkaisee henkilöä löytämään oman tarinansa ja itselleen sopivan tarinankerron tavan. Tarinan voi esittää tekstinä, puheena, kuvasarjana tai vain tukisanalistana. Tarinan kertojan osallisuutta omassa elämässä vahvistaa mallin tavoite auttaa koulutukseen osallistujia liittämään omat lastensuojelukokemukset osaksi omaa elämäänsä. Osallisuus omassa elämässä vahvistuu myös systemaattisessa toimintatavassa, jossa henkilö työstää ensin omat lastensuojelun kokemukset, jakaa kokemukset ohjaajan kanssa sekä työstää niistä uuden, itsenäisen kokemustarinan.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa

Ohjaaja toimii ryhmässä keskustelevasti ja ottaa kaikki osallistujat huomioon. Ryhmän toiminnan tavoitteena on vahvistaa kunkin osallistujan kykyä liittyä ryhmään oman tarinankerron myötä, kykyä kuulla toisten tarinoita eläytyvästi ja kunnioittavasti sekä kykyä suojata itseään mahdollisilta haavoittavilta kokemuksilta. Vahvistamalla ryhmän jäsenten erillisyyttä, ohjaaja rakentaa osallisuutta yhteisössä. Samalla toimintamallissa luodaan osallisuutta vahvistavaa toimintakulttuuria, jossa jokainen jäsen 'muovailee' oman tarinansa vuoropuhelussa toisten kanssa.

Yhteinen toiminta ja osallisuus yhteisestä hyvästä

Mallin punaisena lankana on nimensä mukaisesti kokemuksellisuus. Mallissa kuvataan systemaattinen etenemistapa kokemustarinakoulutukseen osallistuvan kokemustarinan rakentamiseksi.

Osallistuja, entinen tai nykyinen lastensuojelun asiakasvanhempi saa useita tilaisuuksia ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan. Mallissa suositaan luovia ja taidelähtöisiä menetelmiä itsensä ilmaisun apuvälineinä. Tultuaan 'sinuksi' oman asiakastarinansa kanssa, henkilö voi toimia lastensuojelussa kokemusasiiantuntijana. Tarina viedään tällöin ryhmäkoulutuksen ulkopuolelle ja henkilö voi saada arvostusta, jos hänen kokemuksensa voi auttaa jotakuta nykyistä lastensuojelun asiakasvanhempaa selviytymään.

Samalla kokemustarinatyöskentely auttaa osallistujia vaikuttamaan itselle tärkeisiin asioihin palveluissa. Tarinan avulla voi saada roolin esimerkiksi tukihenkilönä, sillanrakentaja ammattilaisen ja asiakkaan välillä, lastensuojelun käytäntöjen kehittäjänä tai yhteiskunnallisena keskustelijana lastensuojeluun liittyen. Se, millaisissa tehtävissä henkilö haluaa työskennellä, voi määrittää sitä, millaiselle kuulijakunnalle oman kokemustarinansa kertoo.

On ilmeistä, että osallistujien välillä syntyy merkityksellisiä, keskinäiseen eläytymiseen perustuvia kokemuksia. Koulutusryhmässä osallistujat ovat yhdenvertaisia sen suhteen, että kaikilla on elämässään kokemus asiainnista lastensuojelussa. Lastensuojelun asiakkaiden kuvataan usein olevan yhteiskunnassa heikko-osaisia. Kokemustarinatyöskentelyä voikin pitää eri väestöryhmien yhdenvertaisuutta edistävänä toimintana, sillä sen avulla lastensuojelun asiakasvanhemmat voivat luoda arvoa omille palvelukokemuksilleen lastensuojelussa ja siten asettua samaan joukkoon muiden asiakas- ja potilaskokemusasiiantuntijoiden kanssa.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Osallisuutta edistävien rakenteiden luominen

Yksi osallisuutta luova rakenne lastensuojelun asiakasvanhemman kokemustarinan kokeilu- ja kehittämisvaiheessa oli se, että mallia kehitteli ensin tutkija ensimmäisen koulutuksen osallistujien kanssa. Jo toisen koulutuksen kohdalla tarinatyöskentelyn ohjaajavastuu siirrettiin osittain ensimmäisen koulutuksen käyneelle kokemuskumppanille, joka kehitti tarinatyöskentelyä eteenpäin. Kolmannen koulutuksen tarinatyöskentelyn kokemuskumppani ohjasi itsenäisesti.

Tarinatyöskentelyä kehitetään edelleen. Kyseessä on jatkuvan yhteiskehittämisen prosessi, joka on osallisuutta luova rakenne. Rakenne toteutuu kokemuskumppanien muussakin toiminnassa, sillä kokemuskumppanit ovat esimerkiksi laatineet eettisen ohjeistuksen työilleen. Kantavana ajatuksena on, että kokemuskumppanien vastuut esimerkiksi muiden kokemuskumppanien kouluttamisesta, mentoiminnasta ja ohjaamisesta kasvavat sen myötä, kun he ovat valmiita kantamaan vastuuta. Ammattilaiset toimivat tarvittaessa tukena.

Toimintamalli lupaavana käytäntönä

Toiminnalle on ilmennyt tarve hankkeen toteutusvaiheessa

Lastensuojelun asiakasvanhemman kokemustarinaa alettiin kehittää Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa, kun huomattiin, että kokemuskumppanikoulutuksesta puuttui tämän asiakasryhmän oma osio. Koulutukseen osallistuneet ovat pitäneet oman kokemustarinan käsittelyä tarpeellisena. Osa osallistujista tosin oli työstänyt tarinaansa jo päihde- ja mielenterveystyön kokemusasiantuntijuuskoulutuksissa. Osallistujilla oli myös kehittämisehdotuksia.

Toiminnassa on hyödynnetty olemassa olevaa tutkimustietoa

Lastensuojelun asiakasvanhemman kokemustarinan työstäminen perustuu yhtäältä tutkimustiedolle, toisaalta aikaisemmalle kehittämistyölle. Päihde- ja mielenterveystyössä sekä asumisen tuessa on jo pitkään koulutettu kokemusasiantuntijoita, jotka ovat työstäneet kokemustarinoitaan. Tätä kehittämistietoa hyödynnettiin myös lastensuojelun asiakasvanhemman kokemustarinassa.

Mallia kehitettäessä hyödynnettiin uusinta tutkimusta tarinallisuudesta, esimerkiksi Maiju Kinossalon Tarinan voima opetuksessa -teosta, sekä kehitettiin mallia yhdessä Asiakkaasta kumppaniksi -koulutukseen osallistuneiden kanssa. Osallistujille myös kerrottiin tarinatyöskentelyn tutkimuksellisesta perustasta. Osalla osallistujista olikin jo aikaisempaa vankkaa kokemusta tarinallisuuden käyttämisestä työvälineenä.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Toiminta on uutta lastensuojelupalveluissa

Lastensuojelun asiakasvanhempien kokemuksumppanuus on itsessään uusi toimintamalli Suomessa, koska sitä on hyödynnetty vain harvoissa hankkeissa. Sen sijaan lastensuojelun asiakaslasten ja -nuorten kokemusasiantuntijuus on melko yleinen toimintamalli. Koska lastensuojelun asiakasvanhemmat kokemuksumppaneina joutuvat työskentelemään kentällä, jossa on paljon erilaisia toimijoita ja ristipainetta, tämä vaatii erityisesti sitä, että oman kokemuksen kanssa on sinut ja että pystyy luovimaan erilaisten odotusten keskellä.

Yhteenveto

Toimintamallissa on kehitetty lastensuojelun asiakasvanhempien kokemusosaamista. Kokemuksumppanuusmallissa entinen tai nykyinen lastensuojelun asiakasvanhempi käyttää omaa kokemustaan hyödyksi toimiessaan vertaistukena ja sillanrakentajana ammattilaisen ja asiakkaan välillä, lastensuojelun kehittäjänä tai yhteiskunnallisena keskustelijana.

Voidakseen soveltaa omaa lastensuojelukokemustaan, henkilön pitää tulla kokemuksen kanssa tutuksi ja jäsentää se tarinaksi. Kokemuksumppanikoulutuksessa henkilö työstää kokeneen ohjaajan ja ryhmän tuella omaan vanhemmuuteen ja lastensuojelun asiakasvanhemmuuteen liittyvät kokemukset tarinaksi. Työskentely tapahtuu strukturoidun prosessin mukaisesti osallistujan oman työskentelyn, ohjaajan ohjaaman työskentelyn ja koko ryhmää osallistavan työskentelyn avulla.

Lastensuojelun asiakasvanhempien kokemusosaamiselle on tarvetta ja malli tarjoaa työkaluja ja prosessin sille, että tulevaisuudessa asiakkaiden kokemuksiin perustuvia näkökulmia ja tietoa palvelusta voidaan hyödyntää palvelujen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Mallilla on kotipesä, Lausteen perhekuntoutuskeskus, joka on liittännyt työskentelyn osaksi omaa perustoimintaansa. Toimintamallia kohtaan koettua vastusta tai epäilyä voidaan hälventää jakamalla mallista tietoa, kokoamalla osallistujilta palautetta ja tarttumalla kehittämistä vaativiin kohtiin.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

